

Mihai Dunea

Simona Anghel

Fișe de drept penal

pentru admiterea în magistratură și avocatură

Vol. 1. Partea generală

Ediția a 7-a, revizuită și adăugită

Editura
Hamangiu
2024

Fișa nr. 21

INDIVIDUALIZAREA JUDICIARĂ A RĂSPUNDERII PENALE/PEDEPSEI

Sediul materiei: art. 74-79 C.pen.

Art. 74. Criteriile generale de individualizare a pedepsei. (1) Stabilirea duratei ori a cuantumului pedepsei se face în raport cu gravitatea infracțiunii săvârșite și cu pericolozitatea infractorului, care se evaluează după următoarele criterii:

- a) împrejurările și modul de comitere a infracțiunii, precum și mijloacele folosite;
- b) starea de pericol creată pentru valoarea ocrotită;
- c) natura și gravitatea rezultatului produs ori a altor consecințe ale infracțiunii;
- d) motivul săvârșirii infracțiunii și scopul urmărit;
- e) natura și frecvența infracțiunilor care constituie antecedente penale ale infractorului;
- f) conduita după săvârșirea infracțiunii și în cursul procesului penal;
- g) nivelul de educație, vârsta, starea de sănătate, situația familială și socială.

(2) Când pentru infracțiunea săvârșită legea prevede pedepse alternative, se ține seama de criteriile prevăzute în alin. (1) și pentru alegerea uneia dintre acestea.

Noțiune – operațiunea realizată de către instanța de judecată în cursul procesului penal, prin care, ulterior stabilirii existenței infracțiunii în sarcina inculpatului (dincolo de orice îndoială rezonabilă), pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta penală comisă este adaptată cazului concret/speței determinate analizate, precum și pericolozității evidențiate de infractorul – subiect activ, fiind particularizată nevoilor concrete de apărare socială din fiecare situație individuală în parte, în raport cu gravitatea infracțiunii efectiv săvârșite, cu întregul context al comiterii sale și cu pericolozitatea subiectivă/individuală a infractorului, determinându-se o pedeapsă concretă potrivită/corespunzătoare – proporțională situației din cazul determinat respectiv (operațiunea asigură trecerea de la stadiul pedepsei abstracte la acela al pedepsei concrete, adaptate speței judecate).

Tipuri de operațiuni de individualizare

– individualizarea **legală** → este realizată de către legiuitor odată cu incriminarea fiecărei infracțiuni în parte, în funcție de pericolul abstract pe care îl atrage săvârșirea respectivei fapte penale: se reflectă în determinarea categoriei de pedeapsă incidentă/a categoriilor pe pedeapsă incidente – în caz de sancțiuni alternative, în stabilirea limitelor speciale ale acesteia/acestora (minim și maxim special), în dispunerea sau lipsa de dispunere a obligativității incidentei unor

sanctiuni secundare (anumite pedepse complementare – *de exemplu*), în prevederea unor eventuale forme atenuate sau agravate ale respectivei infracțiuni, în ansamblul cauzelor generale de atenuare/agravare modificatoare de pedeapsă, în tipurile de pedepse reglementate și în limitele lor generale, în crearea instituțiilor de individualizare judiciară etc.;

– individualizarea **judiciară** → este realizată de către instanța de judecată, pe caz concret (reprezintă forma tipică, propriu-zisă de individualizare); se face în raport cu gravitatea infracțiunii săvârșite (în mod efectiv – într-o anumită conjunctură determinată, într-un anumit context specific, într-o speță particulară) și cu pericolozitatea (subiectivă) concretă a infractorului (analiza mobilului și a scopului – chiar dacă nu sunt cuprinse ca elemente necesare ale laturii subiective a conținutului respectivei infracțiuni; analiza contextului determinant, a interacțiunilor anterioare cu eventuala victimă, a anturajului, a determinărilor de factură personal-individuală, subiective, a antecedentelor penale, dacă există etc.);

– individualizarea **execuțională** (denumită și „administrativă”) → este realizată fie de către organele administrative (de pildă – organele administrației penitenciare), fie chiar de către organele judiciare (instanța sau magistrați delegați exercitând funcții administrativ-jurisdicționale specifice – precum judecătorul de supraveghere a privării de libertate, delegat în unitățile penitenciare) în etapa de executare a sancțiunii penale definitiv stabilite/aplicate, după finalizarea procesului penal, dar anterior stingerii complete a raportului penal de conflict – prin finalizarea executării sau considerarea ca executate a tuturor sancțiunilor penale/de drept penal sau a altor consecințe care decurg din hotărârea de condamnare (ori din cea de amânare a aplicării pedepsei) în faza de executare a pedepsei (așadar, după finalizarea definitivă a procesului penal, în etapa execuțională).

I. CRITERIILE GENERALE DE INDIVIDUALIZARE A PEDEPSELOR

Sediul materiei: art. 74 C.pen.

– **pedeapsa potrivită în fiecare speță particulară în parte** (felul pedepsei, precum și întinderea/durata/cuantumul său) se stabilește, în concret, ca regulă generală (indiferent de tipul pedepsei și de infracțiunea comisă sau persoana subiectului activ al acesteia), în funcție de două paliere principale (generice) de individualizare judiciară:

- **gravitatea infracțiunii** săvârșite (*dimensiune generală obiectivă* de individualizare judiciară);
- **pericolozitatea infractorului** (*dimensiune generală subiectivă* de individualizare judiciară);

- criteriile generale de individualizare, care detaliază în amănunt aceste două direcții principale majore ale procesului de individualizare judiciară, sunt obligatorii și se iau în considerare împreună (cumulativ – sau, în orice caz, coroborate unele cu altele) la stabilirea și aplicarea pedepsei concrete (particularizate/individualizate pentru fiecare caz judecat în parte);
- de aceste criterii se ține seama atât pentru stabilirea pedepselor pentru infractorul-standard: persoana fizică majoră, cât și la determinarea pedepselor pentru persoana juridică [art. 137 alin. (3) teza I C.pen.], precum și la alegerea tipului și duratei măsurii educative care se va aplica infractorului minor [art. 116 alin. (1) C.pen.], *nefiind, așadar, specifice numai infractorilor persoane fizice majore*, ci aplicabile pentru tragerea la răspundere penală (dispunerea sancțiunii penale) a oricărui subiect activ al unei infracțiuni;
- efectul și rolul criteriilor generale de individualizare este de a se determina în concret o pedeapsă corespunzătoare pentru infractorul care a comis infracțiunea judecată, între limitele speciale prevăzute de lege pentru fapta penală comisă efectiv, cu luarea în considerare a eventualului efect produs de cauzele de atenuare sau agravare incidente;
 - *prin recurgerea la criteriile de individualizare nu se poate ajunge la stabilirea unei pedepse concrete mai scăzute decât minimul special al pedepsei prevăzute de lege sau mai sporite decât maximul special al acesteia*, acest efect (de ieșire – facultativă sau, după caz, obligatorie, din limitele speciale ale pedepsei abstracte) putându-l avea doar anumite cauze de atenuare/agravare: circumstanțele sau stările de atenuare/agravare, iar nu simplele criterii de individualizare a pedepsei.

Criterii generale de individualizare judiciară a răspunderii penale:

– **împrejurările și modul de comitere a infracțiunii, precum și mijloacele folosite** (*criteriu preponderent obiectiv* – privind gravitatea infracțiunii săvârșite, în materialitatea ei);

• **împrejurările:**

→ pot privi **locul și/sau timpul** săvârșirii infracțiunii – pot releva o pericolozitate (mai) crescută sau (mai) scăzută a faptei, dacă asemenea aspecte nu sunt relevante potrivit dispozițiilor conținutului constitutiv esențial sau derivat al infracțiunii;

→ în schimb, dacă aceste aspecte țin de tipicitatea faptei penale, ele nu mai pot fi utilizate suplimentar și cu titlu de criterii generale de individualizare, căci s-ar acorda o dublă valență aceluiași aspect în procesul tragerii la răspundere penală a infractorului – s-ar încălca regula generală: *non bis in idem* (*de exemplu*: în cazul comiterii unei infracțiuni de conducere pe drumurile publice fără permis de conducere, nu se poate reține și ca element constitutiv al infracțiunii faptul că deplasarea vehiculului de către persoana care nu posedă permis de conducere s-a realizat pe un drum public, și,

totodată, ca un criteriu de individualizare a pedepsei, pentru aplicarea unei sancțiuni concrete mai grave – situate între minimul și maximul special prevăzute de lege, pe același motiv: că s-a comis fapta pe un drum public);

→ pot fi însă nuanțate anumite aspecte ale acestor împrejurări, cu titlu de criteriu general de individualizare, chiar și când sunt prevăzute ca elemente constitutive sau circumstanțiale (atenuante/agravante) în conținutul anumitor infracțiuni – *de pildă*: se poate argumenta o sancțiune concretă mai scăzută sau mai sporită, între limitele speciale prevăzute de lege, în exemplul anterior, *după cum drumul public pe care s-a deplasat autovehiculul, pe caz concret, a fost unul mai circulat sau mai puțin circulat, la o oră de trafic mai intens sau la una de trafic extrem de scăzut, principal sau secundar etc.*;

→ **pot privi (și) atitudinea subiectivă a infractorului** (inclusiv aspecte de natură a caracteriza atitudinea subiectivă) – *de exemplu*: dacă fapta a fost spontan săvârșită, dacă a existat o atitudine de *provocare* din partea victimei (nu neapărat la intensitatea care să conducă la reținerea circumstanței atenuante a scuzei provocării) etc.;

→ **pot privi victima infracțiunii** – *de exemplu*: dacă subiectul pasiv este o persoană cu o capacitate de a se apăra mai scăzută/mai sporită etc. (de asemenea, fără a se verifica condiții pentru reținerea vreunei circumstanțe atenuate/agravante din cele prevăzute de lege);

- **modul de comitere:**

→ **poate privi existența eventualilor participanți** – *de exemplu*: existența unui instigator convingător care a pus presiune, în concret, asupra autorului (fără a se putea reține totuși constrângerea fizică sau morală – cauze de neimputabilitate) *ar putea atenua pedeapsa pentru autor* (determinând o sancțiune concretă mai apropiată de minimul special prevăzut de lege);

→ **poate privi pregătirile efectuate** pentru săvârșirea infracțiunii, în sine legale sau ilegale, care ar indica o activitate ilicită concertată;

→ **poate privi stadiul la care a rămas fapta** – tentativă/fapt consumat/fapt epuizat (în cazul infracțiunilor de durată) – inclusiv durata prelungirii în timp.

→ **poate privi intensitatea manierei de săvârșire a faptei sau întrebuințarea anumitor manopere neesențiale** – *agresivitatea* sporită sau diminuată, *intensitate deosebită a violenței* implicate, caracterul extrem de minuțios sau doar improvizat al unor *procedee de tip dolosiv* etc.

- **mijloacele folosite:**

→ pot reflecta o pericolozitate sporită sau mult diminuată – *de exemplu*: în cadrul unui atac înarmat, utilizarea unor arme de foc automate (mitraliere) sau de calibru foarte mare, pentru a ucide/vătăma/tâlhări o persoană;

– **starea de pericol creată pentru valoarea ocrotită** (*criteriu preponderent obiectiv* – privind gravitatea infracțiunii săvârșite, în materialitatea ei);

- contează **lezarea efectivă/pericolul produs în concret în raport de vătămarea obiectului juridic;**

- la **infrațiunile de rezultat**, se face raportarea la **rezultatul efectiv produs** (sub aspect calitativ și cantitativ);

→ dacă fapta a rămas la stadiul de *tentativă*, se analizează intensitatea stării de pericol efectiv creată, respectiv dacă aceasta implică sau nu propriul rezultat material [de exemplu: în cazul unei tentative de omor, executată prin împușcarea victimei, este posibil ca proiectilul nici să nu fi atins victima (să fi trecut chiar la o semnificativă distanță de corpul acesteia), sau să fi atins victima, producând doar o rană superficială, ori să fi atins letal victima, care să fi fost salvată printr-o intervenție excepțională];

- la **infrațiunile de pericol** se analizează **intensitatea și efectivitatea pericolului**;

→ de exemplu: chiar și la o infracțiune de pericol abstract, pentru individualizarea judiciară contează dacă pericolul prezumat de lege chiar s-a concretizat sau nu; la o infracțiune de pericol concret, contează dacă acesta a apărut într-o formă mai diluată sau mai concentrată etc.;

– **natura și gravitatea rezultatului produs ori a altor consecințe ale infracțiunii** (criteriu preponderent obiectiv – privind gravitatea infracțiunii săvârșite, în materialitatea ei);

- de obicei, *instanța se va raporta la întinderea urmărilor infracțiunii* (de exemplu: în cazul vătămării corporale, va conta numărul efectiv de zile de îngrijiri medicale – în cadrul aceluiași interval care să afecteze încadrarea juridică a faptei, intensitatea probabilă a durerii fizice efectiv provocate, caracterul esențial sau secundar al organului afectat etc.);

- cu toate acestea, *chiar dacă urmările sunt identice, pedeapsa aplicată poate să fie diferită în funcție de modul de repercutare a acestora asupra situației particulare a victimei* (spre exemplu: într-un fel va fi privită vătămarea unei persoane tinere, în urma căreia au fost necesare 50 de zile de îngrijiri medicale, și într-un alt fel vătămarea unei persoane în vârstă, ce necesită pentru vindecare tot 50 de zile de îngrijiri medicale – sechelele pe termen lung sunt mult mai probabile în ultimul caz);

- pentru individualizare (nu și pentru încadrarea juridică) *instanța va avea în vedere nu numai rezultatul direct produs de infracțiune, ci și pe cel indirect sau, uneori, chiar pe acela potențial*;

→ de exemplu: în cazul unui furt, dincolo de paguba patrimonială propriu-zisă (cuantificabilă) instanța poate ține cont, pentru individualizarea răspunderii penale, de implicații subsecvente ale comiterii faptei, mai ales dacă au fost în reprezentarea subiectului activ al infracțiunii – de pildă: sustragerea autoturismului unei persoane care locuiește în orașul în care se comite fapta penală vs. sustragerea autoturismului unui turist străin în respectiva țară/localitate, inclusiv a bagajelor acesteia (potențial aflate în autoturism), a documentelor de identitate/călătorie etc.;

– **motivul săvârșirii infracțiunii și scopul urmărit** (criteriu subiectiv – privind pericolozitatea infractorului);

- vizează *analiza mobilului și a scopului* care au determinat conduita adoptată în realitatea obiectivă de către subiectul activ și care l-au pus în mișcare pe acesta în săvârșirea faptei concrete;
- *reflectă și conferă particularitate atitudinii psihice* a subiectului activ în raport de valorile sociale, de fapta comisă și de urmările acesteia [evidențiază *factorul afectiv/emoțional* – acela care explică „de ce” s-a trecut la comiterea faptei și „pentru ce” a fost aceasta săvârșită];
- acest factor al dimensiunii subiective de pe pozițiile căreia se manifestă o persoană este evaluat, *de principiu, doar la infracțiunile la care scopul și mobilul nu sunt expres valorificate pe conținutul constitutiv esențial sau derivat (atenuat sau agravat) al incriminării;*

→ dar chiar și la acele infracțiuni se pot reține în individualizare, separat de simpla prezență a respectivului mobil/scop, nuanțe în maniera de înfățișare concretă a acestora, particularități (*de exemplu:* intensitatea lor, gradul de implicare totală sau doar parțială a infractorului în a le urmări/da curs, nivelul angajamentului acestuia față de aducerea lor la îndeplinire etc.) care evidențiază, prin urmare, gradul de pericolozitate socială a făptuitorului;

→ *spre exemplu:* va fi, de principiu, considerat drept mult mai periculos un hoț care fură pentru a-și alimenta dependența de droguri sau doar pentru a produce prejudicii – din răzbunare/ură, unor anumite persoane, decât un hoț care fură pentru a-și întreține/hrăni familia aflată într-o stare economică deplorabilă, în ciuda eforturilor obiective de a o depăși;

– **natura și frecvența infracțiunilor care constituie antecedente penale ale infractorului** (*criteriu de tip subiectiv* – privind *pericolozitatea infractorului* – dar care este apt de obiectivare);

- în esență, la stabilirea și aplicarea pedepsei, instanța trebuie să ia în calcul **antecedentele penale** ale infractorului, istoricul său comportamental de interacțiuni potențiale cu legea penală în trecut (care poate indica un grad sporit sau scăzut de incorigibilitate infracțională);

→ *de exemplu:* dacă se găsește în stare de recidivă, dacă s-a „specializat” în comiterea unui anume tip de infracțiune („recidivă specială”) etc.;

- **nu se urmărește doar existența stării de recidivă**, ci a oricărei forme de antecedentă penală (*de exemplu: pluralitatea intermediară* de infracțiuni);

→ în acest cadru poate primi valențe juridice concrete și starea de pluralitate de infracțiuni nereglementată expres de legiuitorul penal actual, reprezentată de **pluralitatea nenumită** de infracțiuni – situația acelei „recidive postexecutorii de fapt, dar nu de drept” care realizează un echivalent al pluralității intermediare de infracțiuni prin raportare, însă, la recidiva postexecutorie);

→ inclusiv, în **cazul infractorului minor**, se poate valorifica **starea de pluralitate sui-generis de infracțiuni;**

– **conduita după săvârșirea infracțiunii și în cursul procesului penal** (*criteriu de tip subiectiv – privind persoana infractorului – dar care este apt de obiectivare*);

- indică **atitudinea subsecventă a infractorului față de fapta săvârșită și de urmările acesteia** (*spre exemplu: recunoaște comiterea infracțiunii, o regretă, înlesnește prinderea coparticipanților săi etc.*);

- cu acest titlu **pot fi valorificate și unele aspecte care nu au fost/nu au putut fi reținute cu titlu de circumstanțe** atenuante (legale sau judiciare) – *de pildă: atitudinea indicată potrivit art. 75 alin. (1) lit. d) C.pen., dar în raport de una dintre infracțiunile enumerate în text, în cazul comiterii căreia nu se poate reține respectiva circumstanță atenuantă, cel puțin nu ca circumstanță legală*;

– **nivelul de educație, vârsta, starea de sănătate, situația familială și socială** (*criteriu de tip subiectiv – privind persoana infractorului – dar care este apt de obiectivare*);

- instanța se va raporta și la aceste aspecte, de la caz la caz, ele putând oferi, uneori, **indicii importante pentru aprecierea pericolozității infractorului în funcție de persoana acestuia** (*spre exemplu: o persoană majoră, de 18 ani, va răspunde penal în aceeași măsură ca o persoană de 45 de ani, în timp ce gradul de maturitate și experiență, în mod evident, diferă*);

- aceste *criterii* sunt prevăzute în mod *neutru*: în funcție de cazul concret, de persoana analizată, de tipul infracțiunii, unele *vor putea avea dublă valență: fie de atenuare, fie de agravare*, în contexte diferite;

→ *de pildă: o situație familială și socială bună va putea uneori să reprezinte un motiv de aplicare a unei sancțiuni concrete mai scăzute (mai apropiată de minimul special) – cum ar putea fi în cazul unei infracțiuni de lovire, comisă într-un context particular aparte [pe fondul lezării demnității sale, printr-o atitudine insolentă a unui terț, persoana cu rol important în mediul social/profesional în care i-a fost contestată autoritatea palmuiește sub imperiul emoțiilor și scăderii capacității de autocontrol („la cald”) pe cel care i-a atins imaginea – presupunând că situația este de așa natură încât nu se pune problema reținerii scuzei provocării – circumstanță atenuantă];*

→ *în alte situații, aceleași aspecte ar putea să reprezinte însă un factor de stabilire a unei pedepse mai severe în cadrul limitelor speciale ale pedepsei legale – de pildă: în cazul unui furt, sustragerea bunului fiind inexplicabilă din rațiuni/necesități obiective.*

II. CRITERIILE SPECIALE DE INDIVIDUALIZARE A PEDEPSELOR

– în **cazul participanților** se ține seama de **contribuția fiecăruia**, de **gradul de implicare efectivă** în comiterea faptei, alături de criteriile generale de la art. 74 C.pen. (*art. 49 teza II C.pen.*);

– la **stabilirea pedepsei amenzii, în cazul infractorului major**, dacă numărul zilelor-amendă se stabilește conform art. 74 C.pen., **cuantumul unei zile-amendă** se stabilește însă ținând seama de [art. 61 alin. (3) teza II C.pen.]:

- **situația materială** a condamnatului;
- **obligațiile legale de întreținere** ce îi incumbă acestuia față de diverse terțe persoane.

– la **stabilirea cuantumului sumei corespunzătoare unei zile-amendă, în cazul infractorului persoană juridică**, se iau în calcul [art. 137 alin. (3) teza II și (3¹) C.pen.]:

- *veniturile totale și activele totale* cuprinse în *situațiile financiare anuale* sau, după caz, în *raportările contabile anuale*, pe care persoana juridică are obligația de a le întocmi și depune, potrivit legii, *pentru exercițiul financiar anterior trimiterii în judecată* (în cazul persoanelor juridice înființate anterior anului în care sunt judecate și care au obligația de a întocmi aceste documente);
- *valoarea activului patrimonial la data trimiterii în judecată* (pentru persoanele juridice care nu au obligația de a întocmi respectivele documente, precum și pentru cele care, deși au această obligație, au fost înființate în chiar anul trimiterii lor în judecată);

– la **stabilirea pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi** se va ține cont de [art. 67 alin. (1) C.pen.]:

- *natura și gravitatea infracțiunii;*
- *împrejurările cauzei;*
- *persoana infractorului.*

III. CIRCUMSTANȚELE ATENUANTE ȘI CIRCUMSTANȚELE AGRAVANTE

Sediul materiei: art. 75-79 C.pen.

Noțiune – stări sau situații/împrejurări generale (anterioare, concomitente sau chiar ulterioare comiterii faptei penale) care privesc, după caz, fie persoana infractorului (subiective), fie săvârșirea faptei (obiective) și care în aprecierea standardizată a legiuitorului imprimă/pot imprima (după caz) un grad mai ridicat sau mai scăzut de pericol social al faptei sau al infractorului, atrăgând drept consecință o agravare sau o atenuare (după caz, obligatorie sau facultativă) a răspunderii penale a acestuia, dincolo de limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege pentru fapta penală comisă (permit sau impun depășirea minimului/maximului special prevăzut de lege).

Delimitări

Circumstanțe		
legale	<p>– sunt prevăzute de lege drept obligatorii (ca reținere): dacă din probele administrate reiese existența respectivelor stări/situații/împrejurări, acestea trebuie să fie reținute;</p> <p>– instanța nu le poate ignora, ci este ținută să le rețină (neapărat) cu titlu de circumstanțe atenuante/agravante.</p>	<p>– atenuante [art. 75 alin. (1) C.pen.];</p> <p>– agravante (art. 77 C.pen.).</p>
judiciare	<p>– fie nu sunt prevăzute de lege, fie sunt prevăzute (exemplificativ sau chiar și limitativ) drept facultative (ca reținere): dacă din probele administrate reiese existența respectivelor stări/situații/împrejurări, acestea pot fi reținute – sau nu, cu acest titlu;</p> <p>– instanța le poate ignora, nefiind ținută neapărat să le rețină (în mod necesar) cu titlu de circumstanțe;</p> <p>– instanța le poate reține cu acest titlu (sau nu – caz în care ori le poate utiliza cel puțin în cadrul individualizării judiciare, prin aplicarea criteriilor generale de individualizare).</p>	<p>– numai atenuante (de lege lata) – art. 75 alin. (2) C.pen.;</p> <p>– legiuitorul poate să prevadă și circumstanțe generale judiciare – precum au existat în Codul penal anterior (dar momentan, nu se mai prevede nimic expres în acest sens).</p>
reale	<p>– de tip obiectiv, referitoare la faptă;</p> <p>– produc efecte in rem (se răsfrâng asupra tuturor participanților care le-au prevăzut/cunoscut).</p>	<p>– atenuante – legale: <i>contraversă</i> – se discută dacă este reală sau personală dispoziția cuprinsă la art. 75 alin. (1) lit. d) C.pen.;</p> <p>– atenuante – judiciare: art. 75 alin. (2) lit. b) C.pen.;</p> <p>– agravante: art. 77 lit. a), c), d) C.pen.; se admite, de regulă, că sunt de tip real și dispozițiile</p>

Circumstanțe		
		cuprinse în art. 77 lit. b), e), g) C.pen.; controversă : se discută dacă au caracter real sau personal dispozițiile cuprinse la art. 77 lit. f) și h) C.pen.
personale	<p>– de tip subiectiv, individuale, referitoare la persoana care comite fapta;</p> <p>– produc efecte in personam (nu se răsfrâng asupra tuturor participanților, chiar dacă le-au prevăzut/cunoscut);</p> <p>– privesc fiecare subiect activ (autor/participant) în parte;</p> <p>– unele circumstanțe personale pot deveni reale; este controversat în doctrină <i>criteriul</i> în funcție de care se produce acest efect (în opinia noastră, obiectivarea unei circumstanțe originar personale se realizează ca efect al voinței implicite a legiuitorului, care îi poate da acesteia valență de element al conținutului constitutiv/esențial/tip al unei infracțiuni; dacă însă starea/situația/împrejurarea rămâne una strict de individualizare – cu rol atenuant/agravant, general sau special, atunci ea își menține caracterul strict personal, neinfluențând răspunderea penală a participanților, chiar dacă au cunoscut-o ori au prevăzut-o).</p>	<p>– atenuante – legale: art. 75 alin. (1) lit. a)-c) C.pen.;</p> <p>controversă – se discută dacă este reală sau personală dispoziția cuprinsă la art. 75 alin. (1) lit. d) C.pen.;</p> <p>– atenuante – judiciare: art. 75 alin. (2) lit. a) C.pen.;</p> <p>controversă – se discută dacă poate fi admisă și dispoziția cuprinsă la art. 75 alin. (2) lit. b) C.pen. în unele ipoteze, ca circumstanță personală (<i>de exemplu</i>, intoxicația care nu întrunește nici condițiile pentru a fi cauză de neimputabilitate, nici pentru a fi circumstanță agravantă);</p> <p>– agravante: controversă – se discută dacă au caracter real sau personal dispozițiile cuprinse la art. 77 lit. f) și h) C.pen., cu discuții subsecvente despre posibilul efect (doar personal (iar nu și real) al dispozițiilor cuprinse la art. 77 lit. e) și g) C.pen. (în ideea că unii participanți au profitat de stările respective, iar alții nu...).</p>
anterioare săvârșirii infracțiunii	– preexistă trecerii la comiterea faptei penale – sunt deja formate condițiile lor de existență dinainte de executarea infracțiunii.	– <i>exemplu</i> : starea de provocare [art. 75 alin. (1) lit. a) C.pen.].

Circumstanțe		
concomitente săvârșirii infracțiunii	– apar și există în același timp în care se desfășoară elementul material al infracțiunii.	– <i>exemplu</i> : săvârșirea infracțiunii de către o persoană care a profitat de situația prilejuită de o calamitate, de starea de asediu sau de starea de urgență.
posterioare săvârșirii infracțiunii	– sunt manifestări/conduite/comportamente adoptate de către subiectul activ al infracțiunii după ce a avut loc săvârșirea acesteia (după ce a încetat săvârșirea elementului material).	– <i>exemplu</i> : eforturile depuse de infractor pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii.
generale	– prevăzute în Partea generală a Codului penal ; – se aplică, de principiu, oricărei infracțiuni/unui număr larg/nedeterminat de infracțiuni (regula); – denumite propriu-zis „circumstanțe atenuante/agravante”, cu regim sancționator/efecte reglementate corespunzător și aparte de alte cauze (stări) de atenuare/agravare a răspunderii penale; – sunt exterioare conținutului constitutiv al infracțiunilor.	– atenuante : art. 75 C.pen. – cu efectul prevăzut la art. 76 C.pen.; – agravante : art. 77 C.pen. – cu efectul prevăzut la art. 78 C.pen.
speciale	– integrate, de regulă, pe conținutul derivat prin atenuare sau agravare a unor infracțiuni , conducând la apariția formelor/variantelor atenuate/agravate ale acelor infracțiuni, care există în legislație alături de infracțiunea respectivă în forma tip (de bază); – există în norme de incriminare din Partea specială a Codului penal/legi penale speciale/legi nepenale care	– atenuante: de exemplu – art. 190 C.pen. (uciderea la cererea victimei) sau 200 alin. (1) C.pen. (uciderea nou-născutului de către mamă) prin raportare la art. 188 C.pen. (omorul); art. 308 C.pen. (fapta comisă de funcționarul „simplu”/„privat”) prin raportare la art. 295 C.pen. (delapidarea – comisă, de regulă, de către un funcționar public) etc.

Circumstanțe	
	<p>conțin și unele dispoziții de incriminare;</p> <p>– denumite „elemente circumstanțiale atenuante/agravante”;</p> <p>– își produc efectul specific de atenuare/agravare doar în raport de o anumită infracțiune (ca regulă) [prin prevederea de către lege a unei pedepse de natură/durată/cuquantum mai sever(ă)/puțin sever(ă) prin raportare la forma tip a aceleiași infracțiuni], sau pentru un grup restrâns de infracțiuni (situație atipică uneori reglementată, în mod criticabil, de legiuitorul penal actual).</p>
	<p>– agravante: de exemplu – art. 189 C.pen. (omorul calificat) sau 199 C.pen. (violența în familie) prin raportare la art. 188 C.pen. (omorul); art. 309 C.pen. (fapta a produs consecințe deosebit de grave) prin raportare la art. 295 C.pen. (delapidarea) etc.</p>

– există și cauze speciale de atenuare/agravare (*distincte de elementele circumstanțiale atenuante/agravante = „circumstanțele atenuante/agravante speciale”*), ca *elemente speciale de factură atenuantă sau agravantă (prevăzute în normele de drept penal special) exterioare conținutului unei infracțiuni, dar care atenuază/agravează răspunderea penală doar pentru un grup relativ redus și (în principiu) omogen de infracțiuni (de exemplu: art. 411 C.pen.), sau care au aplicabilitate largă (potențial generală), dar sunt reglementate din rațiuni de ordin preponderent procesual penal, în afara Codului penal (prevăzute, de exemplu, în legi penale speciale sau în Codul de procedură penală – precum: acordul de recunoaștere a vinovăției/procedura simplificată de judecată în caz de recunoaștere a învinuirii);*

– în cazul concursului de circumstanțe de același fel (generale: atenuante sau agravante, după caz), efectul produs de acestea se manifestă o singură dată, indiferent de numărul circumstanțelor de același fel reținute [art. 76 alin. (3), art. 78 alin. (2) C.pen.];

→ cu toate acestea, *ele trebuie reținute toate* (mai ales cele legale);

→ în individualizarea efectuată, *instanța va putea ține cont de numărul lor superior*, pentru a valorifica la maximum/către maximum efectul produs de acestea – o singură dată;

– în cazul reținerii unui concurs de infracțiuni (efectele circumstanțelor se pot întinde fie asupra tuturor infracțiunilor, fie numai asupra unora;

Cristinel Ghigheci

Simona Anghel

Fișe de drept penal

pentru admiterea în magistratură și avocatură

Vol. 2. Partea specială

Ediția a 7-a, revizuită și adăugită

Editura
Hamangiu
2024

Fișa nr. 50

TĂINUIREA

Sediul materiei: art. 270 C.pen.

Art. 270. Tăinuirea. (1) Primirea, dobândirea, transformarea ori înlesnirea valorificării unui bun, de către o persoană care fie a cunoscut, fie a prevăzut din împrejurările concrete că acesta provine din săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, chiar fără a cunoaște natura acesteia, se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.
(2) Pedepșa aplicată tăinuitorului nu poate fi mai mare decât pedepșa prevăzută de lege pentru fapta săvârșită de autor.
(3) Tăinuirea săvârșită de un membru de familie nu se pedepsește.

Noțiune – este incriminată primirea, dobândirea, transformarea ori înlesnirea valorificării unui bun, de către o persoană care fie a cunoscut, fie a prevăzut din împrejurările concrete că acesta provine din săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, chiar fără a cunoaște natura acesteia.

I. STRUCTURA INFRAȚIUNII

Obiectul

1. obiectul juridic special: în principal relațiile sociale privitoare la înfăptuirea justiției și în subsidiar cele privind protecția patrimoniului;

2. obiectul material (secundar): bunul sau bunurile (mobile^[1]) provenite din săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală; are același obiect material (secundar) cu fapta principală prevăzută de legea penală;

– nu toate bunurile tănuite provin din fapte contra patrimoniului (pot proveni și din fapte de mită, trafic de persoane, trafic de droguri, delapidare etc.);

– același bun poate fi succesiv obiectul material al mai multor infracțiuni de tăinuire comise de făptuitori diferiți; se reține tăinuirea și în cazul în care subiectul activ primește, dobândește, transformă sau înlesnește valorificarea unui bun achiziționat de făptuitor cu banii proveniți din fapta penală săvârșită.

Subiectul

1. subiectul activ: orice persoană (fizică sau juridică) cu capacitate penală (cu limitările menționate la infracțiunea de favorizarea făptuitorilor);

^[1] În sensul că, în modalitatea înlesnirii valorificării, obiect al tănuirii poate fi și un bun imobil dobândit de autor ca urmare a comiterii unei infracțiuni de înșelăciune, a se vedea S. BOGDAN, D.A. ȘERBAN, G. ZLATI, *Noul Cod penal. Partea speciala. Analize, explicații, comentarii. Perspectiva Clujeană*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 341.

- tăinuitorul nu poate fi participant la săvârșirea faptei prevăzute de legea penală din care provine bunul și nici nu trebuie să aibă o înțelegere anterioară sau concomitentă săvârșirii faptei cu participanții la comiterea acesteia^[1];
- proprietarul bunului poate fi subiect activ nemijlocit atunci când tăinuiește bunurile provenite din săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală comisă împotriva posesorului sau a detentorului legitim;
- participația penală este posibilă în toate formele; în situația existenței unui prim act de tăinuire, urmat de o altă acțiune a aceluiași tăinuitor care promite că va asigura valorificarea în continuare și a altor bunuri sustrase, sunt întrunite elementele constitutive ale complicității la infracțiunea de furt în formă simplă sau continuată, după caz, în *conkurs real* cu infracțiunea de tăinuire, chiar dacă promisiunea anticipată de tăinuire a bunurilor nu a fost îndeplinită^[2].

J Fapta de a lua parte la adoptarea hotărârii de a săvârși o tâlhărie, la stabilirea modului de a acționa, la pândirea victimei și la urmărirea ei, urmată de participarea la împărțirea bunurilor sustrase acesteia de către autor prin violență, caracterizează *complicitatea* la infracțiunea de tâlhărie, iar nu infracțiunea de tăinuire, care constă, între altele, în primirea unui bun, cunoscând că provine din săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, fără vreo contribuție cu caracter de înlesnire a săvârșirii acesteia de către autor^[3].

2. subiectul pasiv:

a) subiectul pasiv principal – statul;

b) subiectul pasiv secundar – persoana (fizică sau juridică) față de care s-a comis fapta prevăzută de legea penală.

Latura obiectivă

1. elementul material: poate consta în:

- *primirea unui bun provenit din săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală* → tăinuitorul este detentor precar; ascunderea bunului poate constitui tăinuire, deoarece va reprezenta o primire (dar nu se reține și favorizarea făptuitorului); există primirea folosului și în cazul în care subiectul activ este de acord să folosească un autoturism sustras, cunoscând acest lucru;
- *dobândirea unui bun rezultat din săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală* → tăinuitorul dobândește bunul în proprietate; nu reprezintă dobândire

^[1] În sensul că subiect activ poate fi și un participant la această faptă atunci când, după ce s-a împărțit produsul infracțiunii, acesta primește, dobândește, înlesnește valorificarea bunurilor revenite autorului faptei prevăzute de legea penală, situație în care tăinuirea intră în concurs cu instigarea sau complicitatea, a se vedea GH. DĂRĂNGĂ, M. ZELEȘ, „Infracțiunea de tăinuire contra avutului personal sau particular”, în *R.R.D.*, nr. 4/1971, pp. 47-48; T. TOADER, *Drept penal român (2008)*, p. 217.

^[2] ICCJ, Completul RIL, Decizia nr. 2/2008, publicată în M. Of. nr. 859 din 19 decembrie 2008.

^[3] CSJ, dec. nr. 769 din 12 februarie 2002, disponibilă pe www.scj.ro, *apud* V. PUȘCAȘU, C. GHIGHECI, *Codul penal adnotat. Partea specială (2021)*, p. 361.

ipoteza în care făptuitorul consumă bunuri (*de exemplu*, băutură și țigări) cumpărate cu banii rezultați din vânzarea unui bun sustras;

– *transformarea unui bun provenit din săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală* → tăinuitorul modifică bunul pentru a îngreuna recunoașterea acestuia; se poate realiza prin prelucrare, topire, vopsire, montare, turnare în forme, măcinare etc.;

– *înlesnirea valorificării unui bun rezultat din săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală* → tăinuitorul îndeplinește acte pentru facilitarea înstrăinării bunului (intermediere, punere în vânzare, desfacere cu amănuntul etc.);

- tăinuirea se află într-o relație de corelativitate (conexitate de corelație) cu o altă faptă prevăzută de legea penală, ceea ce înseamnă că între fapta principală (din care provine bunul) și fapta subsecventă, secundară (tăinuirea) există o legătură obiectivă, care însă nu atinge cu nimic caracterul autonom al tăinuirii (*de exemplu*, nu produce niciun efect asupra tăinuirii faptul că pentru infracțiunea principală a intervenit împăcarea, urmând ca tăinuitorul să răspundă în acest caz); există infracțiunea de tăinuire chiar dacă față de fapta anterioară din care provine bunul este incidentă vreuna dintre cauzele de neimputabilitate (*de exemplu*, minoritatea, iresponsabilitatea, beția involuntară completă); nu are relevanță faptul că nu a fost descoperit sau pedepsit cel care a săvârșit fapta prevăzută de legea penală din care provine bunul.

- NB**
1. Dacă elementul material este realizat în mai multe variante alternative → se va reține o singură infracțiune de tăinuire.
 2. Se va reține infracțiunea de tăinuire chiar dacă pentru fapta din care provine bunul tăinuit există un impediment la punerea în mișcare a acțiunii penale.

2. urmarea imediată: starea de pericol pentru înfăptuirea justiției; rezultatul infracțiunii poate consta însă și într-o pagubă (transformarea sau degradarea bunului, distrugerea sau aducerea sa în stare de neîntrebuințare datorată, *de exemplu*, condițiilor necorespunzătoare în care a fost ținut de tăinuitor), caz în care tăinuitorul poate fi obligat la despăgubiri civile; restituirea bunului către cel care a săvârșit fapta prevăzută de legea penală, în schimbul restituirii prețului pe care l-a plătit pentru acest bun, nu înlătură existența infracțiunii de tăinuire dacă dobânditorul a cunoscut de la început proveniența ilicită.

3. legătura de cauzalitate: rezultă din materialitatea faptei.

Latura subiectivă

– intenție directă sau indirectă;

– nu prezintă importanță scopul sau mobilul cu care a fost comisă fapta; totuși, dacă imediat după primirea bunului, subiectul activ îl distruge, se va reține favorizarea făptuitorului (deoarece nu a avut intenția să tăinuiască bunul, ci să-l ajute pe făptuitor să nu fie descoperit);

– este necesar ca tăinuitorul să fi cunoscut că bunul provine din săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, chiar fără a cunoaște natura sau autorul acesteia; cunoașterea sau prevederea poate rezulta din împrejurările în care a fost

efectuată acțiunea de tănuire (într-un loc ascuns, într-un mod suspect de tratare, la un preț foarte mic, de la persoane care nu puteau poseda bunul respectiv, din faptul că bunul poartă urme suspecte, transformări, din publicitatea făcută în jurul faptei penale din care provine bunul etc.); comite infracțiunea cu intenție și cel care nu cunoștea, în momentul primirii bunului, că acesta provine dintr-o infracțiune, dar, ulterior, cunoscând proveniența bunului, a continuat să îl păstreze; din moment ce tănuitorul cunoaște proveniența bunului, nu importă că acel bun a trecut prin mai multe mâini de la săvârșirea faptei prevăzute de legea penală, chiar dacă unii dintre deținătorii intermediari au fost de bună-credință; dacă subiectul activ a crezut că bunul provine dintr-o faptă prevăzută de legea penală, ceea ce, în realitate, nu era exact (fapta putativă), nu există infracțiunea de tănuire.

J Inculpatul deținea suficiente informații care să ridice semne de întrebare cu privire la legalitatea tranzacției și care să-i impună efectuarea de verificări suplimentare înainte de realizarea acesteia, cum ar fi solicitarea documentului de identitate al clientului sau a unor documente de proveniență a bijuteriilor amanetate; omisiunea inculpatului de a proceda în acest mod denotă *acceptarea* de către acesta a posibilității ca bunurile să provină din săvârșirea de infracțiuni^[1].

II. FORMELE INFRACTIUNII

Actele preparatorii

– actele de pregătire sunt posibile, dar neincrimate.

Tentativa

– tentativa este posibilă, dar neincrimată.

Consumarea

– fapta se consumă în momentul primirii, dobândirii, transformării sau înlesnirii valorificării unui bun provenit din săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală; trebuie să se producă schimbarea de fapt cu privire la bunul care formează obiectul material al infracțiunii, corespunzătoare fiecărei activități prin care poate fi săvârșită această faptă (*de exemplu*, tănuitorul intră în stăpânirea bunului, bunul a fost transformat); înlesnirea valorificării presupune că valorificarea a fost realizată^[2];

– nu este o infracțiune continuă;

– poate avea formă continuată, caz în care se epuizează odată cu efectuarea ultimului act de executare; tănuirea poate avea forma continuată chiar dacă bunurile provin din fapte penale săvârșite de autori diferiți, dar rezoluția infracțională a tănuitorului este unică; în cazul în care acțiunea de tănuire a fost efectuată prin

^[1] C.A. București, s. I pen., dec. pen. nr. 284 din 22 februarie 2018, *apud* A.V. IUGAN, *Codul penal adnotat (2020)*, p. 295.

^[2] În sensul că nu este necesar ca autorul faptei din care provine bunul să fi reușit valorificarea aceluși bun, fiind suficient ca tănuitorul să fi înlesnit această valorificare, urmărind obținerea unui folos, a se vedea T. MEDEANU, în M. BASARAB ș.a., *Codul penal comentat. Vol. II*, 2008, p. 538.

acte succesive cu privire la un complex de bunuri, va exista un singur element material, cu realizare continuată; realizarea mai multor modalități alternative ale elementului material cu privire la același bun atrage reținerea unei unități naturale de infracțiune.

- NB**
1. Infracțiunea de tănuire include și ajutorul dat făptuitorului pentru a-i asigura folosul sau produsul faptei, nereținându-se favorizarea făptuitorului.
 2. Cel care ia un bun abandonat de autorul unui furt pe care l-a urmărit săvârșește infracțiunea de furt, iar nu tănuire.

III. PEDEAPSA

Pedeapsa

- infracțiunea de tănuire se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă;
- pedeapsa aplicată tănuitorului nu poate fi mai mare decât pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta săvârșită de autor (nu prezintă relevanță pedeapsa efectiv aplicată autorului faptei principale); sunt valabile în ceea ce privește sancționarea tănuirii cele menționate anterior la infracțiunea de *favorizare a făptuitorului*;
- *cauza specială de nepedepsire*: tănuirea săvârșită de un membru de familie nu se pedepsește; tănuitorul poate fi membru de familie cu autorul infracțiunii principale, cu autorul ori unul dintre participanții la săvârșirea acestei infracțiuni sau cu autorul altei infracțiuni corelative cu infracțiunea principală (*de exemplu*, beneficiază de cauza de nepedepsire și cel care primește bunuri tănuite de fiul său, chiar dacă el nu ar fi membru de familie al vreunui făptuitor al infracțiunii principale).

IV. ANGAJAREA RĂSPUNDERII PENALE

Angajarea răspunderii penale

- acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu;
 - ca și în cazul nenedunțării și al favorizării, tănuitorul ar putea răspunde civil în solidar cu autorul faptei la care și-a dat ajutorul, potrivit art. 1.369 alin. (2) C.civ.
- NB** Dacă după primirea bunului provenit dintr-o faptă prevăzută de legea penală, acesta este distrus de tănuitor, se va reține infracțiunea de tănuire și tănuitorul va răspunde civil.

V. PROPUNERI DE SUBIECTE

1. Arătați asemănările și deosebirile dintre infracțiunea de favorizarea făptuitorului și cea de tănuire.
2. Analizați raportul dintre infracțiunea de tănuire și complicitatea la infracțiunea din care provine bunul tănuitor.

INFRAȚIUNI CONTRA ÎNFĂPTUIRII JUSTIȚIEI			
NEDENUNȚAREA	OMISIUNEA SESIZĂRII	FAVORIZAREA FĂPTUITORULUI	TĂINUIREA
<ul style="list-style-type: none"> • toate au ca situație premisă săvârșirea anterioară a unei fapte prevăzute de legea penală (nu a unei infracțiuni); • la toate nu poate fi subiect activ un participant la această faptă prevăzută de legea penală; • la toate subiect pasiv principal e statul, ca reprezentant al societății amenințate în normala înfăptuire a justiției; 			
Subiecți <ul style="list-style-type: none"> • subiect activ: orice persoană; nu e posibil coautoratul; 	Subiecți <ul style="list-style-type: none"> • subiect activ poate fi doar un funcționar public (propriu-zis sau asimilat); nu e posibil coautoratul; 	Subiecți <ul style="list-style-type: none"> • subiect activ: orice persoană; e posibil coautoratul; 	Subiecți <ul style="list-style-type: none"> • subiect activ: orice persoană; e posibil coautoratul;
Element material <ul style="list-style-type: none"> • inacțiunea de înștiințare de îndată a autorităților cu privire la faptele contra vieții, care au avut ca urmare moartea unei persoane, de trafic și exploatare a persoanelor vulnerabile ori contra libertății și integrității sexuale, săvârșite față de un minor; 	Element material <ul style="list-style-type: none"> • inacțiunea de sesizare de îndată a organelor de urmărire penală cu privire la faptele prevăzute de legea penală în legătură cu serviciul în cadrul căruia funcționarul își îndeplinește sarcinile; 	Element material <ul style="list-style-type: none"> • acțiunea sau inacțiunea de ajutorare a unui făptuitor cu scopul împiedicării sau îngreunării cercetărilor, tragerii la răspundere penală sau executării unei pedepse ori măsuri educative; 	Element material <ul style="list-style-type: none"> • acțiunea de primire, dobândire, transformare ori înlesnire a valorificării unui bun despre care a cunoscut sau a prevăzut că provine din săvârșirea unei fapte penale;
Urmarea imediată <ul style="list-style-type: none"> • starea de pericol pentru înfăptuirea justiției (infracțiune de pericol); 	Urmarea imediată <ul style="list-style-type: none"> • starea de pericol pentru înfăptuirea justiției (infracțiune de pericol); 	Urmarea imediată <ul style="list-style-type: none"> • starea de pericol pentru înfăptuirea justiției (infracțiune de pericol); 	Urmarea imediată <ul style="list-style-type: none"> • starea de pericol pentru înfăptuirea justiției (infracțiune de pericol);
Latura subiectivă <ul style="list-style-type: none"> • intenția directă sau indirectă; 	Latura subiectivă <ul style="list-style-type: none"> • intenția directă sau indirectă (variante tip) și culpă (variante atenuată); 	Latura subiectivă <ul style="list-style-type: none"> • intenția directă sau indirectă; 	Latura subiectivă <ul style="list-style-type: none"> • intenția directă sau indirectă;
Variante <ul style="list-style-type: none"> • simplă și atenuată; 	Variante <ul style="list-style-type: none"> • simplă și atenuată; 	Variante <ul style="list-style-type: none"> • simplă; 	Variante <ul style="list-style-type: none"> • simplă;

INFRAȚIUNI CONTRA ÎNFĂPTUIRII JUSTIȚIEI			
NEDENUNȚAREA	OMISIUNEA SESIZĂRII	FAVORIZAREA FĂPTUITORULUI	TĂINUIREA
Tentativa <ul style="list-style-type: none"> • nu este posibilă (infrațiune omisivă proprie); 	Tentativa <ul style="list-style-type: none"> • nu este posibilă (infrațiune omisivă proprie); 	Tentativa <ul style="list-style-type: none"> • este posibilă, dar neincrimată; 	Tentativa <ul style="list-style-type: none"> • este posibilă tentativa proprie sau improprie, dar nu este incrimată;
Răspunderea penală <ul style="list-style-type: none"> • nu se pedepsește membrul de familie și persoana care încunoștințează autoritățile competente mai înainte de punerea în mișcare a acțiunii penale sau care după acest moment înlesnește tragerea la răspundere penală a autorului sau participanților. 	Răspunderea penală <ul style="list-style-type: none"> • nu e prevăzută nicio cauză de nepedepsire. 	Răspunderea penală <ul style="list-style-type: none"> • nu se pedepsește membrul de familie; pedeapsa aplicată nu poate fi mai mare decât cea prevăzută de lege pentru fapta comisă de cel favorizat. 	Răspunderea penală <ul style="list-style-type: none"> • nu se pedepsește membrul de familie; pedeapsa aplicată nu poate fi mai mare decât cea prevăzută de lege pentru fapta comisă de autor.